Innvandrere og grunnlovsfeiring

17. mai er en av de nasjonaldagsfeiringer som har sterkest folkelig oppslutning. Den sterke folkelige deltakelsen gjør at dagen har potensial til å spille en integrerende rolle i befolkningen, men øker også sjansen for at minoriteter kan føle seg ekskludert. Det er verre å være minoriteten som står utenfor dagen «alle» feirer.

Kampen om grunnlovsfeiringen

Det historiske grunnlaget for den norske nasjonaldagsfeiringen, grunnloven av 1814, har både inkluderende og ekskluderende trekk. Den er inspirert og preget av liberale grunnprinsipper, men bærer samtidig i seg trekk fra en homogen enhetskultur med ekskluderende paragrafer i forhold til etniske og religiøse minoriteter. Eksempel på dette er paragrafene som utestenger jøder og jesuitter fra riket og som først ble fjernet i 1852 og 1956. Den norske nasjonaldagen og ikke minst folketogene, er knyttet til politisk kamp og stridigheter. De siste tiårene har debatten om 17. mai i stor grad handlet om innvandreres deltagelse i feiringen.

Bombetrusselen mot Sagene skole

På 1970-tallet kom fremmedarbeiderne til Norge. De første var voksne menn fra Tyrkia, Pakistan og land i Nord-Afrika. De deltok i liten grad i den norske 17. mai-feiringen. Med familieinnvandring og økende innvandrerandel i norske skoleklasser oppstod en ny konflikt. Før 17. mai 1983 mottok Sagene skole rasistiske trusler. Lærerne på skolen protesterte mot de rasistiske ytringene. Dette førte til at topp-politikere fra Storting og regjering stilte som brystvern for minoritetselevene, slik bildet av daværende utenriksminister Knut Frydenlund viser.

Utenriksminister Knut Frydenlund (Ap) i barnetoget på Karl Johan 1983. Foto: Scanpix.

Året etter mottok Sagene skole en bombetrussel før 17. mai. Igjen ble barnetoget 17. mai en antirasistisk manifestering. Elevene ved Sagene skole stilte i toget med «Nei til rasisme» i nasjonalfargene på brystet. Skolen fikk ekstra applaus da den marsjerte oppover mot slottet.

Sagene-elever med banner 17. mai 1984. Foto: Scanpix

Innvandrerkvinne i spissen for 17.mai-feiringen

Senere har det vært flere hendelser som har styrket innvandrernes plass i 17. mai-feiringen. I 1999 ble Rubina Rana valgt som den første innvandrer til å lede 17. mai komiteen i Oslo. Hun hadde bred støtte da hun hilste kongen fra Slottsplassen. Ved å iføre seg Oslo bys jubileumsdrakt ønsket hun å signalisere sin norske tilknytning. I dagens 17. mai-tog er det ikke bare tradisjonelle norske drakter og bunader. Ulike lands folkedrakter visualiserer også at den moderne norske nasjonen er satt sammen av mange ulike etniske bakgrunner. Siden 2008 har fire av lederne for 17. mai-komiteen i Oslo hatt minoritetsbakgrunn.

Rubina Rana foran slottet 17. mai 1999. Foto: Scanpix.

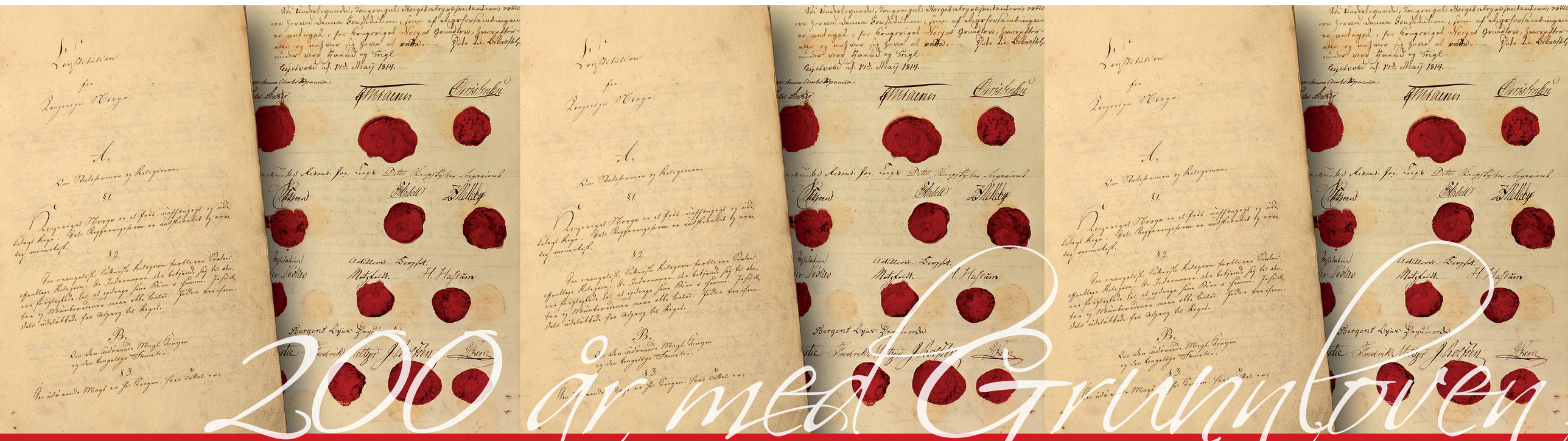

Forskningsrådet

17.mai-paradokset:
Både en norsk og en unorsk dag

Den norske nasjonaldagen er spesiell fordi ni av ti nordmenn feirer dagen. Mer overraskende er det at oppslutningen om feiringen er like høy blant innvandrere og at de er like positive til feiringen som etniske nordmenn.

Tabell 1.

Feiret du 17. mai i 2012? Prosent

	Norsk hovedutvalg	Ikke-vestlige innvandrere
Feiret ikke dagen	11	12
Feiret dagen privat	31	30
Feiret dagen offentlig	18	21
Feiret offentlig OG privat	40	37
TOTAL	100	100
Antall	1501	202

Kilde: Nasjonale symboler 2013. KIFO-survey.

17. mai er den dagen i året da nordmenn føler seg mest norske. Slik sett er det den norskeste av alle dager. Men samtidig er det er noe unorsk ved 17. mai. Dette er en dag med folkefest i gatene og der nordmenn oppfører seg åpent og inkluderende overfor folk de ikke kjenner. Nordmenn oppfører seg annerledes på 17. mai enn ellers i året. Folkefest i det offentlige rom er ganske uvanlig på våre breddegrader, men er vanlig i andre kulturer. Navjot K. Sandhu, styreleder for Minotenk uttalte 10. mai 2013 til Morgenbladet: «Denne dagen kan nordmenn snakke med fremmede, det er litt sydenstemning i landet. Mamma har savnet «mela-kulturen» hjemmefra, men for henne er 17. mai en av dagene der Oslos gater gjøres om til gater i Punjab. 17. mai er en dag de virkelig føler seg hjemme». 17. mai er også en folkefest der alkohol, i motsetning til ved de fleste andre folkefester, spiller en beskjeden rolle. Dette gjør deltagelsen enklere for muslimer. Forklaringen er knyttet til barna og barnefamilienes sentrale plass i feiringen og at den offentlige feiringen er dugnadsbasert.

«17. mai er en veldig inkluderende feiring. Nordmenn er aldri så åpne og inkluderende som på nasjonaldagen». Tidligere kulturminister Hadia Tajik til avisen Vårt Land 10.5.2013. Foto Annemor Larsen, VG/NTB/Scanpix

Inkludering gjennom skole og foreldredugnad

Innvandrere er inkludert i 17. mai-feiringen, både praktisk og organisatorisk. Selv om 17. mai har spesielle nasjonale ritualer knyttet til hovedstaden, består feiringen av en rekke lokale arrangementer. De aller fleste av landets 3000 barneskoler har sine egne arrangementer. Disse begynner gjerne tidlig om morgenen og kan vare til godt ut på ettermiddagen. Det betyr at det er en rekke små og store oppgaver som skal utføres. Til tross for at 17. mai er en offisiell fridag, er det på mange måter en arbeidsintensiv dag.

Tabell 2.

Har du noen gang hatt en oppgave på 17. mai? Prosent (flere svar mulig)

	Norsk hovedutvalg	Ikke-vestlige innvandrere
Oppgaver i lag/ foreninger	32	19
Foreldrerepresentant skole	29	19
Programinnslag 17.mai	28	19
Sittet i 17.mai-komitè	20	10
Ingen slike oppgaver	36	50
Antall	1501	202

Kilde: Nasjonale symboler 2013. KIFO-survey.

Godt over halvparten av befolkningen har hatt en konkret oppgave i forbindelse med 17. mai. Mer overraskende er det at også blant innvandrerbefolkningen har omkring halvparten utført en praktisk oppgave – til tross for gjennomgående kortere botid i landet. Dette henger sammen med skolenes sentrale posisjon i 17. mai-feiringen. I løpet av barnas skoletid blir nesten alle foreldre ilagt en oppgave knyttet til feiringen på skolene. Dette er en av nøklene til å forstå hvorfor så mange blir inkludert i feiringen.

En mer mangfoldig nasjon. Foto: Anne Schanche Kristoffersen
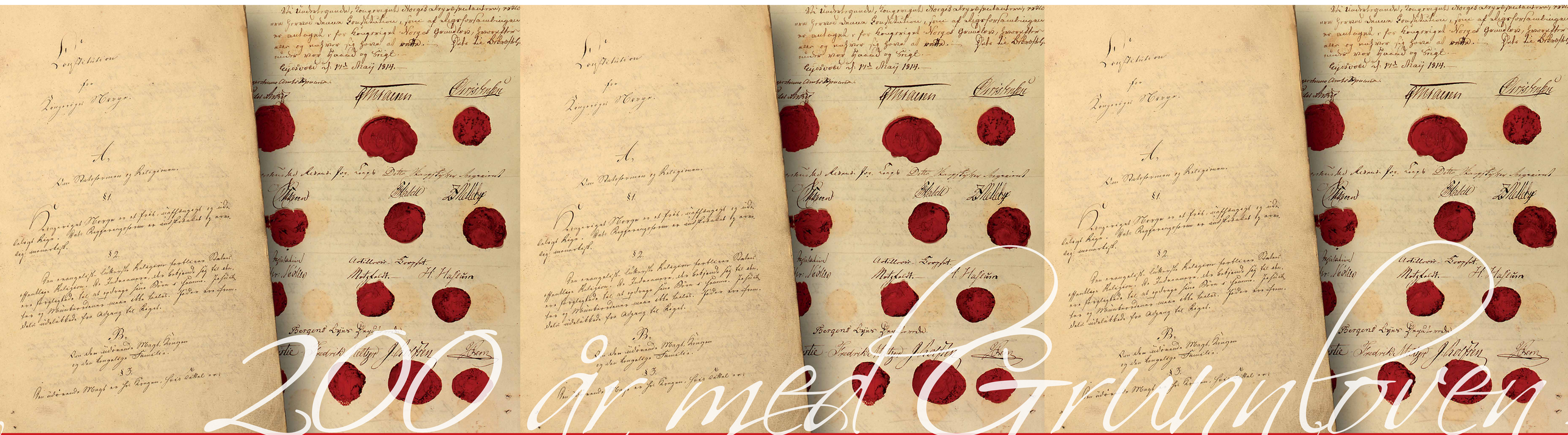
«Fra prosjektet Grunnloven som symbol»,
se www.grunnlovssymbol.no